Europeiska unionens
officiella tidning

SV
C-serien

C/2025/2955

16.6.2025

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Handlingsplan för att stärka samarbetet mellan det civila samhällets organisationer i Europeiska unionen och Kazakstan inom ramen för genomförandet av den nya strategin för Centralasien och Global Gateway

(yttrande på eget initiativ)

(C/2025/2955)

Föredragande: **Dumitru FORNEA**

Rådgivare	Igor ZUBCU
Beslut av plenarförsamlingen	17.1.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
	Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Yttre förbindelser
Antagande av sektionen	11.2.2025
Antagande vid plenarsessionen	26.3.2025
Plenarsession nr	595
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	147/0/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) konstaterar att det finns möjligheter att utöka EU:s förbindelser med Kazakstan, med utgångspunkt i det ömsesidiga ekonomiska och handelsrelaterade beroende som redan uppstått på vissa områden, t.ex. i fråga om investeringar på områdena energi och logistik. Det är dock viktigt att se till att hållbarhet, mänskliga rättigheter och delaktighet prioriteras i dessa förbindelser, och att de är förenliga med EU:s värden och strategiska mål. För att främja ett balanserat och ömsesidigt fördelaktigt samarbete är det viktigt att förbindelserna mellan EU och Kazakstan är så diversifierade som möjligt inom olika verksamhetsområden, och att miljömässiga, sociala och geopolitiska aspekter noggrant beaktas.

1.2 EESK stöder utvecklingen av den medborgerliga och sociala dialogen i regionen Centralasien och anser att den bör formaliseras, eftersom det civila samhället i regionen strävar efter att uppnå detta mål, i linje med den goda praxis som tillämpas i förbindelserna med det organiserade civila samhället på västra Balkan och i viss utsträckning inom det östliga partnerskapet.

1.3 Kazakstan och Uzbekistan är de länder som lättast och snabbast kan synkronisera med EU när det gäller stödprogrammen för social och medborgerlig dialog, bland annat med tanke på den erfarenhet de redan har av att delta i det årliga forumet för det civila samhället i EU och Centralasien.

1.4 Det är EESK:s fasta övertygelse att det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet och Global Gateway inte kan genomföras i Kazakstan och i Centralasien rent generellt utan deltagande av det civila samhällets organisationer och utan en tydlig finansiell del som anslagits för att stödja de åtgärder som föreskrivs i kapitel 5 artikel 251 i det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet.

1.5 Kommittén är övertygad om att förbindelserna mellan det organiserade civila samhället i EU och Kazakstan kan utvecklas på ett strukturerat sätt på grundval av en handlingsplan med flera prioriteringar och i linje med målen i den nya EU-strategin för Centralasien. Finansiering måste tillhandahållas genom Global Gateway-initiativet, med ett proportionellt statligt bidrag från regeringarna i denna region samt bidrag från andra internationella givare. **Följande prioriteringar bör ingå i handlingsplanen:**

— Säkerställande av löpande oberoende övervakning, utvärdering och genomförande av a) arbetstagarnas villkor, respekten för arbetstagarnas rättigheter och den fackliga verksamheten, b) respekten för mänskliga rättigheter och icke-diskriminering, c) pressfriheten, d) rättssäkerheten och respekten för rättsstatsprincipen.

— En plattform bör inrättas för det civila samhället i EU och Centralasien, och baseras på modellen för och erfarenheterna av de forum för det civila samhället i EU och Centralasien som regelbundet anordnas av EU-institutionerna. Den bör också utformas med beaktande av den goda praxis som utvecklats inom EESK eller forumet för det civila samhället inom det östliga partnerskapet.

— Det är mycket viktigt att involvera det civila samhällets organisationer för att främja samförståndsavtalet mellan EU och Kazakstan om ett strategiskt partnerskap på området råvaror, batterier och förnybar vätgas. Deras deltagande kan också säkerställa överensstämmelsen med målen för hållbar utveckling, särskilt mål 7 (”Hållbar energi för alla”), mål 12 (”Hållbar konsumtion och produktion”) och mål 13 (”Bekämpa klimatförändringarna”), genom att de bidrar till bedömningen av projektens hållbarhet och skyldigheterna avseende tillbörlig aktsamhet i enlighet med EU:s och OECD:s standarder.

— EU skulle också kunna bidra till att stödja utvecklingen och konsolideringen av det civila samhället i Kazakstan genom att inrätta ett program för utbyte av erfarenheter mellan tjänstemän inom förvaltningen och personal inom rättsväsendet i landet, med deltagande av Europeiska institutet för offentlig förvaltning i Maastricht och Europeiskt centrum för domare och jurister i Luxemburg.

— EU-institutionerna bör också stödja det civila samhällets utveckling i Kazakstan genom att öka unga kazakstaniers utbildningsmöjligheter inom ramen för Erasmusprogrammet, vilket redan har underlättat utbildning av nya företrädare för det civila samhället och därigenom bidragit till en bättre förståelse av EU:s system av principer och värden. Ungdomar från medlemsstaterna som åker till Kazakstan för att studera spelar också en viktig roll för att stärka det bilaterala samarbetet på grundval av ömsesidig förståelse och respekt.

2. **Allmänna kommentarer**

2.1 Detta yttrande är inriktat på att stärka samarbetet mellan EU och Kazakstan, särskilt på områden av relevans för det organiserade civila samhället, med beaktande av de prioriteringar och möjligheter som följer av genomförandet av den nya EU-strategin för Centralasien och Global Gateway-initiativet.

2.2 Partnerskapet med EU förblir en hörnsten i Kazakstans utrikespolitik, och det är det första land i den centralasiatiska regionen som undertecknat det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet med EU, vilket har främjat ett fördjupat samarbete på viktiga områden som handel, investeringar, energi, jordbruk och konnektivitet.

2.3 EU är Kazakstans största handelspartner. Under 2023 uppgick EU:s investeringar i Kazakstan till 170 miljarder euro, och EU:s varuhandel med Kazakstan uppgick till totalt 42,4 miljarder euro, vilket är en ökning med 5,6 % jämfört med 2022. Värdet på EU:s export uppgick till 12,1 miljarder euro, en ökning med 17,2 % jämfört med 2022, och importen från Kazakstan uppgick till 30,3 miljarder euro (en ökning med 1,6 % jämfört med 2022) ([1]).

2.4 Handeln mellan Kazakstan och EU inbegriper en betydande export av energiresurser och import av maskiner och utrustning. Kazakstan ligger på tolfte plats i världen när det gäller oljetillgångar. Landet täcker omkring 13 % av EU:s behov av olja.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en.

2.5 Kazakstan har även en strategisk roll i fråga om kritiska råvaror, eftersom landet har fyndigheter av 33 av de 34 råvaror som tas upp i kommissionens förordning om kritiska råvaror. Av dessa är 19 för närvarande i produktion och det har bekräftats att 14 andra kommer att utvinnas i framtiden, vilket gör Kazakstan till en viktig partner för EU när det gäller att säkerställa en stabil försörjning av viktiga material för energiomställningen och avancerade tekniksektorer.

2.6 I detta syfte undertecknades den 7 november 2022 ett samförståndsavtal mellan EU och Kazakstan om ett strategiskt partnerskap på området råvaror, batterier och förnybar vätgas ([2]), med målet att trappa upp samarbetet på detta område, både för att öka investeringarna på de områden som omfattas av detta avtal och för att uppmuntra deltagande i innovations- och forskningsprogram.

2.7 Kazakstan ”bygger broar” mellan Asien och Europa genom att göra satsningar på konnektivitet och transportnät. Totalt tretton internationella transportkorridorer korsar Kazakstan, varav fem järnvägskorridorer och åtta vägkorridorer. Mellankorridoren har stor potential att bli en viktig handelslänk. Kazakstanska och utländska flygbolag flyger till 132 destinationer i 32 länder och möjliggör förbindelser mellan Centralasien och Europa.

2.8 Mot bakgrund av studien ”Sustainable transport connections between Europe and Central Asia” ([3]) som tagits fram av EU och EBRD, men även med koppling till genomförandet av Global Gateway-initiativet, lanserades i Astana den 12 juni 2024 en samordningsplattform för den transkaspiska internationella transportvägen.

2.9 Plattformen är utformad för att underlätta projekt längs med den transkaspiska internationella transportvägen, och samlar givare, investerare, intressenter och stödmottagare som är involverade i denna transportväg. Dessa omfattar de fem centralasiatiska staterna, Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Turkiet, Europeiska kommissionen och EU, medlemsstaterna, Europeiska investeringsbanken, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling, Världsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken.

2.10 Innan Ryssland inledde sitt krig mot Ukraina fungerade den norra eurasiska korridoren som den viktigaste rutten landvägen mellan Europa och Asien, men i studien identifierades den transkaspiska internationella transportvägen som ett alternativ. Denna studie innehöll också rekommendationer om prioriterade investeringar i Kazakstan för att modernisera järnvägsinfrastrukturen.

2.11 Kazakstan är medlem i Eurasiska ekonomiska unionen (EAEU), som leds av Ryssland. Starka ekonomiska band mellan Kazakstan och EU skulle kunna öka Kazakstans ekonomiska stabilitet, och indirekt gynna Ryssland genom att stärka EAEU och ekonomierna i dess medlemsländer. Mot bakgrund av EU:s sanktioner mot Ryssland efter landets invasion av Ukraina har det funnits farhågor om att Ryssland använder sina grannländer – inklusive Kazakstan – som alternativa exportrutter, eller som mellanhänder för att få tillgång till varor som omfattas av restriktioner. Denna ökning av handelsvolymen kan skapa möjligheter för Ryssland att kringgå sanktionerna.

3. **Särskilda kommentarer**

3.1 *Det civila samhället i Kazakstan: den rättsliga och institutionella ramen – allmänhetens engagemang och samråd med det civila samhället*

3.1.1 De senaste 30 åren har nya och tämligen betydelsefulla initiativ från icke-statliga organisationers sida sett dagens ljus i landet. De flesta av dessa initiativ genomförs med framgång och ger samhället tillgång till en lång rad tjänster. Några av initiativen från det civila samhällets sida har i praktiken ett visst inflytande på den politiska, sociala, ekonomiska, kulturella och humanitära situationen i Kazakstan.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en?prefLang=sv.

3.1.2 Genom presidentdekret nr 341 av den 2 juni 2020 godkändes ett strategiskt dokument som fastställer de viktigaste riktlinjerna för det civila samhällets långsiktiga utveckling – *konceptdokumentet för det civila samhällets utveckling i Republiken Kazakstan 2020–2030* – vilket omfattar nya strategier för att omvandla den civila sektorns verksamhet. Konceptdokumentet genomförs i två steg: det första steget från 2020 till 2025, och det andra steget från 2026 till 2030.

3.1.3 Den 29 december 2021 trädde Kazakstans *lag om kommissarien för mänskliga rättigheter i Republiken Kazakstan* i kraft. I lagen regleras aspekter av människorättsverksamhet som bedrivs av människorättsförsvarare, garantier för människorättsförsvararens rättigheter och friheter, samt inrättandet och övervakningen av samt funktionssättet hos mekanismen för skydd av människor som bedriver människorättsverksamhet.

3.1.4 Den 3 januari 2021 antogs Kazakstans *lag om införande av ändringar av och tillägg till vissa av Republiken Kazakstans rättsakter om folkråds verksamhet*. I samband med införandet av folkråd gjordes insatser för att se till att företrädare för aktiva icke-statliga organisationer, partier och medborgarrättsaktivister deltog.

3.1.5 I december 2021 antogs Kazakstans *lag om införande av ändringar av och tillägg till vissa av Republiken Kazakstans rättsakter om förbättring av den civilprocessuella lagstiftningen och utveckling av institutioner för tvistlösning utanför domstol och vid frivillig rättsvård (om medling)*.

3.1.6 Den 4 juli 2022 undertecknade statschefen Kazakstans *lag om frivilligarbete och välgörenhetsverksamhet*, genom vilken ändringar infördes i fråga om statliga sociala ordningar och bidragsfinansiering. I dag uppgår antalet aktiva frivilligarbetare till cirka 200 000 personer. Över 65 000 frivilligarbetare är registrerade på webbplatsen Qazvolunteer.kz.

3.1.7 År 2022 inrättades även den nationella kongressen, *Kurultai*, under ledning av Kazakstans president. Detta är ett rådgivande organ vars främsta uttalade syfte är att utveckla idéer och åtgärder för att ytterligare främja det sociala engagemanget ([4]).

3.1.8 Den 2 oktober 2023 antogs Kazakstans *lag om offentlig kontroll*. I lagen betonas vikten av medborgardeltagande i den offentliga förvaltningen och säkerställande av insyn i myndigheternas verksamhet. Den omfattar förslag på mekanismer som gör det möjligt för allmänheten att delta aktivt i övervakningen av statliga organs verksamhet.

3.1.9 Landets nuvarande ledare lanserade 2019 begreppet ”en lyssnande stat” som ett sätt att snabbt reagera på konstruktiv kritik och konstruktiva förslag från medborgarna. Några av verktygen inom ramen för detta initiativ är framställningar och folkomröstningar online. För att en framställning online ska kunna behandlas måste den få 50 000 underskrifter. Företrädare för det civila samhället var eniga om att detta instrument fungerar bra. Vissa ändringar planeras dock, särskilt när det gäller det antal underskrifter som krävs för att en framställning ska valideras. Hittills är inga officiella siffror kända, men vissa företrädare har sagt att det kommer att krävas 150 000 underskrifter, vilket skulle vara ytterst svårt att uppnå i ett så pass stort land med en befolkning på 20 miljoner som är ojämnt fördelad över landets territorium.

3.1.10 Dessutom kan alla medborgare be myndigheterna att göra en online-undersökning via webbportalen eOtinish ([5]), och de kazakstanska företrädare som man träffade under besöket sade att verktyget fungerade mycket bra, även om svaren inte alltid var tillfredsställande.

3.1.11 Den 6 oktober 2024 höll regeringen en folkomröstning om byggandet av ett kärnkraftverk. Såväl icke-statliga organisationer som medborgare uttryckte oro över vem som skulle finansiera ett så stort projekt, och över det faktum att Kazakstan inte ensamt kunde finansiera uppförandet inom ramen för sin statsbudget. Dessutom verkade befolkningen vara mer oroad över eventuella missförhållanden (korruption, inkompetens, byråkrati) under projektets gång snarare än över vilken typ av projekt det handlade om – ett kärnkraftverk.

3.1.12 Grunden för samarbetet mellan EU:s och Kazakstans civila samhälle är det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet, där – i kapitel 5 artikel 251 – följande anges: ”Parterna ska fortsätta och stärka dialogen genom möten och samråd samt samarbeta om det civila samhällets roll”.

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13 EESK:s delegation träffade en civilsamhällesorganisation som övervakade genomförandet av samförståndsavtalet mellan EU och Kazakstan om ett strategiskt partnerskap på området råvaror, batterier och förnybar vätgas. Företrädare för denna organisation menade att det var en utmaning att få fram tillförlitlig information, eftersom samförståndsavtalet innehöll en klausul om både konfidentialitet och öppenhet.

3.1.14 Det civila samhället och dess expertis är koncentrerat till större städer, i synnerhet Astana och Almaty, och frånvarande i landsbygdsområden. Till följd av detta är det svårt att få till stånd miljökonsekvensbedömningar i regionerna. Samtidigt ökar ungdomars deltagande i det civila samhällets organisationer, och det civila samhällets initiativ får stöd.

3.2 *Politik på området arbetskraftsmigration i Kazakstan*

3.2.1 Kazakstan har undertecknat *förklaringen om en samordnad migrationspolitik* mellan medlemsstaterna i Oberoende staters samvälde (OSS). Kazakstan har ratificerat *konventionen om migrerande arbetstagares och deras familjemedlemmars rättsliga ställning i OSS-medlemsstaterna* ([6]). Kazakstans regering har också undertecknat avtal om den rättsliga ställningen för migrerande arbetstagare och deras familjemedlemmar, och om samarbete för att bekämpa olaglig arbetskraftsmigration från tredjeländer.

3.2.2 Kazakstans *lag om befolkningsmigration* är det främsta rättsliga instrumentet. I enlighet med Kazakstans *lag om sysselsättning* fastställer Kazakstans regering årligen en kvot för att locka utländsk arbetskraft att arbeta i Kazakstan. För 2024 godkändes en kvot på 0,23 % av den ekonomiskt aktiva befolkningen i landet.

3.2.3 Under 2023 minskade arbetslösheten i landet till 4,7 % jämfört med 2022, då den låg på 4,9 %. Landets främsta migrationsutbyte sker med OSS-länderna. Andelen anländande från OSS-länderna och migrerande till dessa länder uppgick till 89,7 % respektive 70,6 %.

3.3 *Kazakstans ungdomspolitik*

3.3.1 Kazakstans framsteg när det gäller ungdomars politiska engagemang innebär betydande möjligheter till samarbete med EU. Kazakstan fortsätter att prioritera satsningar på ungdomars deltagande genom sitt ungdomspolitiska konceptdokument för 2023–2029, en ram som ligger i linje med EU:s åtaganden om att främja medborgardeltagande, social inkludering och hållbar utveckling bland ungdomar.

3.3.2 Partnerskap med EU:s ungdomsparlament skulle kunna underlätta utbytesprogram, gemensamma sessioner och mentorskap från ledamöter av Europaparlamentet, berika unga kazakstaniers erfarenheter på lagstiftningsområdet och främja förståelsen av EU:s praxis när det gäller representativ demokrati.

3.4 *Näringslivet*

3.4.1 Varje företagsenhet måste ansöka om medlemskap i *Atameken* (Kazakstans handelskammare) och betala en relativt hög medlemsavgift. Atameken och olika näringslivsorganisationer i EU stöder stärkandet av de ekonomiska och handelsrelaterade förbindelserna mellan Kazakstan och EU.

3.4.2 Viseringskrav för företrädare för kazakstanska bolag och företag som reser in i EU är en administrativ börda, och ofta ett skäl till att de inte deltar i affärsforum och evenemang inom EU. I detta avseende anser företagen att ett system för viseringslättnad skulle vara ett viktigt steg, inte bara för att främja direkta personkontakter utan även kontakter mellan företag.

([6]) Oberoende staters samvälde.

3.5 *Fackföreningar*

3.5.1 Enligt lagen kan fackföreningar anordna strejker, men först efter det att de ordinarie förfarandena (skiljedomsförfaranden och medling) har avslutats. Myndigheterna måste underrättas om en strejk eller sammankomst planeras och endast 5 % av arrangemangen godkänns i slutändan, vilket avsevärt begränsar arbetstagarnas rätt att delta i fredliga sammankomster. Fackföreningarna är oberoende men har ett lågt antal medlemmar inom statliga institutioner. Att stärka mekanismerna för kollektivförhandlingar är avgörande för att ge fackföreningarna en starkare ställning, öka arbetstagarrepresentationen och ta itu med det begränsade deltagandet på detta område.

3.5.2 År 2014 lades en lag om fackföreningar fram, men dess utformning ifrågasattes av det internationella samfundet. Farhågorna tillbakavisades efter det att fackföreningarna getts möjlighet att föreslå omfattande ändringar av den föreslagna lagstiftningen. I regionerna tenderar de verkställande organen att ignorera fackföreningarnas förslag och synpunkter. Det finns fortfarande utmaningar på området föreningsfrihet.

3.5.3 Det bör noteras att Kazakstan enligt IFS:s globala rättighetsindex 2024 har betyget 5, vilket innebär att arbetstagarnas rättigheter inte garanteras och att landet är ett av de värsta i världen att arbeta i ([7]). I detta sammanhang, där situationen för såväl arbetstagarnas rättigheter som den normala fackföreningsverksamheten är uppenbart bräcklig, måste ett ökat samarbete mellan organisationer i det civila samhället i EU och Kazakstan ske med full respekt för arbetstagarnas rättigheter och fackföreningarnas oberoende.

3.6 *Mänskliga rättigheter och icke-diskriminering*

3.6.1 Människorättsorganisationer har påpekat att det sker framsteg, men att det också finns fortsatta utmaningar, när det gäller situationen för de mänskliga rättigheterna i Kazakstan. Även om de har konstaterat förbättringar på områden som rättsliga reformer och insatser för att modernisera det politiska landskapet, har de också uttryckt oro över bakslag på vissa viktiga områden, bland annat skyddet av medborgerliga friheter och yttrandefriheten. När det kommer till konkreta och konsekventa framsteg är läget fortfarande ojämnt, trots att reformer inletts för att stärka demokratin.

3.6.2 Det finns lagstiftning som i teorin möjliggör fredliga protester och garanterar mötesfrihet, men i praktiken ser situationen ofta mycket annorlunda ut. Enheter som vill anordna en protest behöver inte längre förhandstillstånd från sin *akimat* (den lokala kommunen) utan behöver bara informera myndigheterna om den. I de flesta fall får dock den potentiella organisatören ett svar om att platsen antingen redan är reserverad av en annan civilsamhällesorganisation (vanligtvis en regeringsstyrd icke-statlig organisation) eller att byggprojekt pågår på den offentliga plats där tanken är att protesten eller evenemanget ska äga rum. Det visar sig sedan att inget evenemang äger rum på platsen i fråga.

3.6.3 De senaste åren har man via direktsändningar i kazakstanska medier kunnat följa rättegångar om ett antal fall av könsrelaterat våld, vilket har satt frågan i centrum för den offentliga debatten. Mot bakgrund av detta antogs i april 2024 en lag på detta område, som skärpte straffet för våld i hemmet sju år efter det att detta fenomen avkriminaliserats.

3.6.4 Kvinnor är underrepresenterade i offentliga ämbeten, trots att det i Kazakstans vallagstiftning har fastställts kvoter enligt vilka 30 % av parlamentsledamöterna ska vara kvinnor, ungdomar och personer med funktionsnedsättning. Under innevarande mandatperiod är 20 % av ledamöterna i senaten och 18,4 % av ledamöterna i representanthuset (*Mazhilis*) kvinnor ([8]).

3.6.5 Efter händelserna i januari 2022 har möjligheten att anordna en protest minskat dramatiskt, och myndigheterna tenderar att skingra till och med små sammankomster med ett fåtal deltagare. Aktivisterna noterar också att rättvisa inte skipats för dem som föll offer för våldet mot demonstranter under händelserna. Den senaste större manifestationen hölls i februari 2022 i Almaty till stöd för Ukraina efter Rysslands invasion av landet, och det har förekommit få protester sedan dess.

3.6.6 För att hjälpa personer med funktionsnedsättning har organisationer i det civila samhället lanserat ett initiativ med namnet *Accessible Kazakhstan*. Detta onlineverktyg visar hur man bedömt tillgängligheten till anläggningar och tjänster i städer för personer med funktionsnedsättning ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7 Hbtqi+-aktivism är möjlig i större utsträckning än i andra centralasiatiska länder. Den kazakstanska nomadiska befolkningen har traditionellt sett varit icke-diskriminerande och öppen för att acceptera skillnader. Situationen för hbtqi +-personer har dock förvärrats avsevärt på grund av rysk propaganda och stigmatisering. Transpersoner måste ha genomgått underlivskirurgi för att få sitt nya kön erkänt på sitt identitetskort ([10]). Ett förslag om att lägga fram lagstiftning mot hbtqi+-personer, liknande den som är i kraft i Ryssland, har inte genomförts.

3.7 *Mediefrihet och pressfrihet*

3.7.1 Enligt pressfrihetsindexet låg Kazakstan år 2024 på 142:a plats av 180 länder, jämfört med 134:e plats år 2023. Regeringen utövar en betydande kontroll över medielandskapet: omkring 90 % av medierna är statsstödda. Den oberoende pressen har problem att finna hållbar finansiering. I vissa fall sponsras den av välkända varumärken som vill främja sitt anseende.

3.7.2 Den nyligen tillkännagivna nya medielagstiftningen väcker farhågor bland journalister och mediearbetare eftersom den anses vara tämligen restriktiv. Dessutom diskuteras vissa åtgärder i fråga om utländska journalisters tillträde till Kazakstan.

3.7.3 Kazakstans medie- och informationslagar medför en viss nivå av kontroll över medieinnehållet. Enligt medielagen ska alla medieföretag vara registrerade, och regeringen förbehåller sig rätten att tillfälligt eller permanent upphäva deras tillstånd om de publicerar känsliga uppgifter.

3.7.4 Det civila samhället rapporterar att det finns en begränsad rättslig ram för tillgången till information av allmänt intresse, trots införandet av digital teknik och dess inflytande på förvaltning och offentliga tjänster. Mycket information som allmänheten vill ta del av, såsom budgetinformation, är inte tillgänglig för journalister och medborgare, och det är få möten inom statliga myndigheter som är öppna för allmänheten.

3.7.5 Det finns en enormt omfattande rysk propaganda och dess inverkan är extremt stor, bland annat eftersom merparten av befolkningen talar ryska. Sedan kriget i Ukraina inleddes har mängden falska nyheter och propaganda ökat avsevärt. Offentliga institutioner tycks inte vidta nödvändiga åtgärder mot detta.

3.8 *Rättvisa*

3.8.1 Jämfört med andra länder i Centralasien anses Kazakstan ha ett överlägset rättssystem. Det faktum att merparten av den rättsliga informationen är på ryska skapar ett informationsvakuum för den del av befolkningen som talar kazakiska. Det har också förekommit klagomål om ett alltför stort politiskt beroende mellan domare, åklagare och polis.

3.8.2 Kazakstans författningsdomstol inrättades 2023. Alla dess förfaranden genomförs online. Företrädare för statliga organ och medborgare som har väckt talan vid domstolen bjuds in till förhandlingarna. Den fungerar som medlare och snabbinsatsmekanism. Dess roll är förebyggande, men den övervakar också verkställandet av beslut.

3.8.3 Det allt större antal mål som hänskjuts till tvistemålsdomstolar vittnar om att befolkningens förtroende för rättsliga förfaranden på denna nivå ökar. Situationen ser annorlunda ut när det gäller brottmål, där vissa repressiva situationer har påtalats. Ett av de fall som väckt internationell uppmärksamhet är aktivisten Zhanbolat Mamai, en oppositionsföreträdare som anklagats för att ha organiserat massupplopp i Almaty under protesterna i januari 2022.

3.8.4 I yttrande nr 11/2023 (Kazakstan), som antogs den 28 mars 2023 av arbetsgruppen mot godtyckliga frihetsberövanden vid FN:s råd för mänskliga rättigheter, konstateras att frihetsberövandet av Zhanbolat Mamai strider mot artiklarna 3, 9, 19 och 20 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och artiklarna 9.1, 19 och 21 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Handlingsplan för att stärka samarbetet mellan det civila samhällets organisationer i EU och Kazakstan**

4.1 Det är EESK:s fasta övertygelse att det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet och Global Gateway inte kan genomföras i Kazakstan och i Centralasien rent generellt i enlighet med EU:s standarder utan deltagande av det civila samhällets organisationer och utan en tydlig finansiell del som anslagits av EU:s institutioner för att stödja de åtgärder som föreskrivs i kapitel 5 artikel 251 i det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet.

4.2 Kommittén är övertygad om att förbindelserna mellan det organiserade civila samhället i EU och Kazakstan kan utvecklas på ett strukturerat sätt på grundval av en handlingsplan med flera prioriteringar och i linje med målen i den nya EU-strategin för Centralasien. Finansiering måste tillhandahållas genom Global Gateway-initiativet, med ett proportionellt bidrag från regeringarna i staterna i denna region, och från andra internationella givare.

4.3 En plattform bör inrättas för det civila samhället i EU och Centralasien, och baseras på modellen för och erfarenheterna av de forum för det civila samhället i EU och Centralasien som regelbundet anordnas av EU-institutionerna. Den bör också utformas med beaktande av den goda praxis som utarbetats inom EESK eller forumet för det civila samhället inom det östliga partnerskapet.

4.4 Kazakstan och Uzbekistan är utvecklade stater som har den finansiella och administrativa kapacitet som behövs för att se till att en institutionell ram inrättas för förbindelserna mellan det civila samhällets organisationer i Centralasien och EU.

4.5 Inrättandet av nationella plattformar för det civila samhället i dessa stater skulle utgöra ett viktigt steg mot inrättandet av en plattform för det civila samhället i EU och Centralasien, som kommer att göra det möjligt att föra en fortlöpande, strukturerad dialog mellan företrädare för det civila samhället från EU:s medlemsstater och staterna i den centralasiatiska regionen.

4.6 Detta strukturerade sätt att säkerställa förbindelser mellan företrädare för det organiserade civila samhället från dessa två regioner i världen kan ge betydande fördelar när det gäller att stärka de ekonomiska, handelsrelaterade, sociala och kulturella förbindelserna, underlätta utbytet av erfarenheter och god praxis och på så sätt skapa förutsättningar för bättre samordning och synkronisering av åtgärder på den internationella arenan.

4.7 Samförståndsavtalet mellan EU och Kazakstan om ett strategiskt partnerskap på området råvaror, batterier och förnybar vätgas är inte bara ett viktigt verktyg för att locka till sig investeringar på dessa områden av strategiskt intresse för undertecknarna av detta avtal, utan innebär också en möjlighet att involvera det organiserade civila samhället i bedömningen av projektens hållbarhet och skyldigheter avseende tillbörlig aktsamhet i enlighet med FN:s mål för hållbar utveckling (särskilt mål 7, 12 och 13) samt de standarder som antagits av EU och OECD.

4.8 EU skulle också kunna bidra till att stödja utvecklingen av en möjliggörande institutionell miljö för ett starkt och oberoende civilt samhälle i Kazakstan, genom att inrätta ett program för utbyte av erfarenheter mellan tjänstemän inom förvaltningen och personal inom rättsväsendet i landet, med deltagande av Europeiska institutet för offentlig förvaltning i Maastricht och Europeiskt centrum för domare och jurister i Luxemburg.

4.9 Efter möten med företrädare för det civila samhället och författningsdomstolen konstaterade den EESK-delegation som besökte Kazakstan att många av de situationer som rapporterats av människorättsorganisationer hade kunnat undvikas om vissa statliga företrädare i den offentliga förvaltningen eller inom rättsväsendet hade fått en yrkesutbildning och haft en inställning som låg i linje med bästa praxis i OECD-länderna.

4.10 Till exempel har brister rapporterats i utbildningen av domare, främst på grund av förvirring kring den juridiska terminologin, eftersom utbildningsprocesserna för domare fortfarande bygger på pedagogiska metoder och undervisningsmaterial från det tidigare sovjetiska systemet eller det nuvarande ryska systemet och alltså inte tar full hänsyn till att domare och tvistande parter i allt högre grad behöver interagera med varandra på kazakiska.

4.11 EU-institutionerna kan också stödja det civila samhällets utveckling i Kazakstan genom att öka unga kazakstaniers utbildningsmöjligheter inom ramen för programmet Erasmus+, vilket redan har underlättat utbildning av nya företrädare för det civila samhället och därigenom bidragit till en bättre förståelse av EU:s system av principer och värden. Ungdomar från medlemsstaterna som åker till Kazakstan för att studera spelar också en viktig roll för att stärka det bilaterala samarbetet på grundval av ömsesidig förståelse och respekt.

4.12 Universitet i Kazakstan är intresserade av att ge sina studenter ökade möjligheter att delta i internationella utbytesprogram med liknande högre utbildningsanstalter inom EU. Detta intresse stöds av det faktum att universitet i Kazakstan har både erfarenhet av att förvalta Erasmusprojekt i enlighet med EU:s förfaranden och kapacitet att göra detta.

Bryssel den 26 mars 2025.

Oliver RÖPKE

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande